

Rigensis Bank AS,
vien.reģ.nr.40103429440
Teātra ielā 3, Rīgā, LV-1050
tel. +371 67 55 55 51, fax +371 67 33 33 03
info@rigensisbank.com

Rigensis Bank AS
Informācija par finanšu instrumentu īpašībām un ar finanšu instrumentiem saistītiem riskiem

A VISPĀRĒJĀ DALĀ

Šis informatīvais materiāls ir sagatavots Bankas klientiem un potenciālajiem Bankas klientiem (turpmāk - Klients/Klienti) Bankai piemērojamo tiesību aktu prasību finanšu instrumentu tirgus jomā izpildes ietvaros, lai palīdzētu Klientiem pieņemt pārdomātus lēmumus par ieguldījumiem, veicot darījumus ar finanšu instrumentiem.

Šajā informatīvajā materiālā Banka sniedz vispārēju to finanšu instrumentu specifiskās aprakstu, ar kuriem Klients var veikt darījumus ar Bankas starpniecību, kā arī to raksturīgos riskus.

Pirms pieņemt lēmumus par darījumiem ar attiecīgajiem finanšu instrumentiem, Banka iesaka iepazīties ar šo informatīvo materiālu.

Šis informatīvais materiāls nav izsmeļošs risku, kas raksturīgi darījumiem ar attiecīgajiem finanšu instrumentiem, apraksts un norāda tikai uz visbūtiskākajiem riskiem; Klienta darījumos var rasties arī citi riski, kas nav minēti šajā materiālā.

Banka aicina Klientu pirms darījumu veikšanas ar finanšu instrumentiem skaidri definēt savus ieguldījumu mērķus un patstāvīgi novērtēt veikto darījumu atbilstību Klienta interesēm, pēc nepieciešamības konsultējoties ar profesionāliem konsultantiem.

Iesniedzot Bankai rīkojumu par darījumu veikšanu ar finanšu instrumentiem, Klientam ir jāapzinās un jābūt gatavam uzņemties visus iespējamus un saistītus ar darījumiem ar finanšu instrumentiem riskus.

Informācija, kas ietverta šajā informatīvajā materiālā, nevar tikt uzskatīta par ieguldījumu konsultāciju un rekomendāciju, ieguldījumu vai blakus pakalpojuma piedāvāju, ieteikumu/priekšlikumu veikt jebkuru darījumu, juridisko/nodokļu vai citu konsultāciju.

Banka patur tiesības periodiski grozīt šo informatīvo materiālu. Šajā sakarā informējam par nepieciešamību periodiski un, jebkurā gadījumā, katru reizi pirms darījuma ar finanšu instrumentiem veikšanas, iepazīties ar aktuālo materiāla versiju.

Šajā materiālā var būt saites uz trešo personu interneta resursiem, kas atrodas ārpus Bankas kontroles, un Banka nav atbildīga par informāciju un materiāliem, kas var tikt publicēti šajos resursos, kā arī par sekām, kas var rasties, ja Klients lieto šādas saites vai tajās publicēto informāciju/materiālus. Minētās saites tiek sniegtas tikai informatīviem nolūkiem, Banka negarantē šo saišu satura pilnīgumu, aktualitāti un precizitāti.

Šis materiāls nav mārketinga paziņojums.

B SPECIĀLĀ DAĻA

Ieguldījumi finanšu instrumentos vienmēr ir saistīti ar riska uzņemšanos. Finanšu instrumentos ieguldītie līdzekļi var pieaugt vai samazināties atkarībā no finanšu instrumenta cenas svārstībām un nav garantiju par to, ka Klients nezaudēs visu vai daļu no sava ieguldītā kapitāla.

Finanšu instrumentu tirdzniecības procesā Klienta ieguldījumi ir pakļauti dažādu veidu riskiem. Pastāv risku veidi, kas raksturīgi atsevišķiem finanšu instrumentu veidiem un dažādiem finanšu instrumentiem šāds risks piemīt dažādā mērā. Pastāv risku veidi, kas eksistē finanšu instrumentu tirdzniecības procesā neatkarīgi no finanšu instrumentu īpašībām.

1. Riski, kas ir atkarīgi no finanšu instrumenta veida

Finanšu instrumenta emitenta kredītrisks

- risks ciest zaudējumus gadījumā, ja:
 - finanšu instrumenta emitents nav spējīgs vai nevēlas pildīt savas saistības pret finanšu instrumenta turētāju;
 - finanšu instrumenta emitenta maksāspējas novērtējums (kredītreitings) samazinās, kas ietekmē finanšu instrumenta cenas kritumu.

Tirgus cenu risks

- risks ciest zaudējumus gadījumā, ja notiek finanšu instrumenta cenu izmaiņas, kuru rezultātā samazinās ieguldījumu vērtība. Tas var būt:
 - tirgus dalībnieku nostāju izmaiņu dēļ (nestabilā tirgus situācijā tirgus dalībnieki var prasīt lielāku piemaksu par riskiem);
 - tirgus apstākļu izmaiņu dēļ (kad mainās globālie faktori, piemēram – bāzes procentu likmes, valsts parāda vērtspapīru ienesīgums u.c.);
 - finanšu instrumenta ienesīguma novērtējuma izmaiņu dēļ (piemēram – emitenta vājie finansiālie rezultāti, dividendžu izmaksu samazinājums par akcijām u.c.).

Likviditātes risks

- risks ciest zaudējumus gadījumā, ja finanšu instrumentu nav iespējams pārdot vēlamā apjomā bez būtiskām papildus izmaksām un neietekmējot tirgus cenu. Likviditātes risks ir raksturīgs finanšu instrumentiem ar nelielu emisijas apjomu, lielām finanšu instrumentu pozīcijām, kā arī augsta riska finanšu instrumentiem tirgus krīzes periodos. Likviditātes risks var mainīties ar laiku.

Valūtas risks

- risks ciest zaudējumus gadījumā, ja finanšu instruments ir emitēts ārvalstu valūtā (valūtā, kas atšķiras no portfeļa bāzes valūtas) un ārvalstu valūtas kurss mainās nelabvēlīgā virzienā.

Procentu likmju risks

- risks ciest zaudējumus nelabvēlīgu procentu likmju izmaiņu dēļ. Parāda vērtspapīru gadījumā tas ir viens no finanšu instrumenta tirgus cenu riska izpaušanās veidiem. Procentu likmju risks parādās arī gadījumā, kad tiek izmantota naudas līdzekļu aizņemšanās finanšu instrumentu iegādei pēc mainīgās procentu likmes.

2. Riski, kas ir saistīti ar tirdzniecību ar finanšu instrumentiem

Dotās risku grupas riskiem ir pakļauti visi finanšu instrumentu darījumi lielākā vai mazākā mērā.

Operacionālais risks

- risks ciest zaudējumus prasībām neatbilstošu vai nepilnīgu procesu norises, cilvēku un sistēmu darbības vai arī ārējo apstākļu ietekmes dēļ, ieskaitot nepārvaramu apstākļu un notikumu riskus.

Darījumu partnera kredītrisks

- risks ciest zaudējumus, ja darījumu partneris, ar kuru Klients ir noslēdzis darījumu, nav spējīgs vai nevēlas pildīt savas saistības pret ieguldītāju.

Valūtas risks

- zaudējumu rašanās risks, ja finanšu instruments ir emitēts ārvalstu valūtā (valūta, kas atšķiras no portfeļa pamatvalūtas), un ārvalstu valūtas maiņas kurss mainās nelabvēlīgā virzienā. Tomēr šo risku neņem vērā, klasificējot finanšu instrumentus un produktus, ja Klients iegulda valūtā, kas atšķiras no viņa ieguldījumu galvenās valūtas. Ja Klientam trūkst fundamentālas zināšanas par valūtas riskiem, ieguldījumi pamatvalūtā būs vismazāk riskanti.

Citi riski

Risks ciest zaudējumus citu iemeslu dēļ: juridiskais risks, valsts regulācijas risks, nodokļu risks, attiecīgās nozares risks un citi.

3. Finanšu instrumentu veidi

Akcijas

- akciju sabiedrības emitēts vērtspapīrs bez noteikta darbības termiņa. Akcija apliecina tā īpašnieka daļu uzņēmuma akcionāru kapitālā (pamatkapitālā).

Akcija nodrošina tā īpašniekam šādas tiesības:

- saņemt dividendes kā daļu no peļņas;
- pārdot akciju finanšu instrumentu tirgū;
- piedalīties akciju sabiedrība pārvaldībā (izņemot akcijas bez balsu tiesībām);
- uz akciju sabiedrības īpašuma daļu tās likvidācijas gadījumā.

Visas akcijas ir klasificētas kā augsta riska instrumenti. Akcijas, kas iekļautas regulētajos Eiropas tirgos (regulēto tirgu saraksts ir pieejams šeit:

<https://registers.esma.europa.eu/publication/>) vai līdzīgā trešās valsts tirgū ārpus Eiropas Ekonomikas zonas (piemēram, *NYSE, LSE, AMEX, TSX* un citi) tiek uzskatīti par vienkāršiem finanšu instrumentiem. Visas akcijas, kuras tiek tirgotas, kā arī darījumi, kuri tiek slēgti ārpus norādītajiem regulētajiem tirgiem (angl.val. - *OTS*), tiek uzskatīti par sarežģītiem instrumentiem.

Risku jūtīguma pakāpe:

Emitenta kredītrisks. Augsts jūtīgums – emitenta maksātspēja var novest pie emitenta kapitāla vērtības zuduma un parasti noved pie akciju cenu strauja krituma.

Tirgus cenu risks. Augsts jūtīgums – akciju cenas bieži svārstās un asi reaģē uz jebkurām tirgus situācijas izmaiņām.

Likviditātes risks. Vidējs jūtīgums – akciju tirdzniecība pamatā notiek regulētā tirgū (biržā) ar pietiekamu dalībnieku skaitu un pietiekamu pieprasījumu un piedāvājumu. Tomēr eksistē akcijas ar zemu likviditāti, kas netiek aktīvi tirgotas. Tāpat akciju likviditāti var ietekmēt finanšu krīzes periodi. Likviditātes risks var radīt papildus izdevumus, kā papildus izdevumi var rasties gadījumiem, kad notiek pirkšanas/pārdošanas darījumi ar liela apjoma akciju paketēm.

Valūtas risks. Valūtas risku jūtīgums ir atkarīgs no konkrētās akcijas valūtas un bāzes portfeļa valūtas. Piemēram, ja ASV dolāros (USD) kotētās akcijas cena samazinās par 10% gadā, un ASV dolārs pret *euro* samazinās par 5% gadā, Klients rezultātā zaudē 15% no ieguldītā kapitāla *euro*.

Procentu risks. Zems jūtīgums – tieši neietekmē akciju cenu.

Obligācijas

Emitēta parādzīme, kas nodrošina emitenta pienākumu pēc noteikta termiņa izmaksāt tās īpašniekam (kreditoram) parādzīmes nominālo vērtību un periodiski maksāt noteiktu summu procentus.

Obligācijas emitē valstis, vietējās pārvaldes institūcijas, kā arī privātas kompānijas ar fiksētu vai mainīgu procentu likmi, vai ar nulles procentu likmi (diskontētās obligācijas).

Risku jūtīguma pakāpe:

Emitenta kredītrisks. Augsts jūtīgums – emitenta maksātspēja nozīmē emitenta atteikšanos maksāt tā emitētās obligācijas. Bez tam, emitenta kredītu kvalitātes samazinājums, var novest pie obligāciju vērtības samazinājuma. Parasti konkrētai obligāciju emisijai ir piešķirts kredītreitings no šādām reitinga aģentūrām kā *Standard & Poor's* (ieguldījumu kategorijā ietilpst obligācijas ar reitingu BBB- un augstāks), *Moody's* (obligācijas ar reitingu Baa3 un augstāks) un *Fitch* (obligācijas, kuru vērtība ir BBB - un augstāks). Augsta riska obligācijas (spekulatīvajā grupā) ir obligācijas, kuras kompānija *Standard & Poor's* attiecina uz spekulatīvo grupu (t.i., obligācijas, kuru reitings ir BB + un zemāks), saskaņā ar *Moody's* klasifikāciju tas ir obligācijas, kuru reitings ir Ba1 un zemāks, saskaņā ar *Fitch* klasifikāciju tas ir obligācijas, kuru reitings ir BB + un zemāks.

Finanšu instrumenta vai produkta attiecināšana uz noteikto riska līmeni laika gaitā var mainīties atkarībā no instrumenta īpašībām vai produkta. Piemēram, obligācijas reitings laika gaitā var mainīties, un, attiecīgi, var mainīties obligācijas klasifikācija.

Tirgus cenu risks. Vidējs jūtīgums – obligācijas cena ir atkarīga no procentu likmju izmaiņām un parasti mainās salīdzinoši nelielā diapazonā. Parasto obligāciju gadījumā, jo garāks ir to dzēšanas periods, jo lielāka ir finanšu instrumenta cenas atkarība no procentu likmju izmaiņām.

Klients var pārdot obligāciju līdz tās dzēšanas termiņam otrreizējā tirgū, ja tāds ir pieejams. Tirgū izveidotās procentu likmes un obligāciju cenas otrreizējā tirgū parasti virzās pretējos virzienos. Ja tirgū izveidojušās procentu likmes pieaug, tad obligācijas ar fiksētu procentu likmi tirgus cena samazināsies. Ja procentu likmes samazināsies, palielinās obligācijas ar fiksētu procentu likmi vērtība. Obligācijas tirgus vērtība ieguldījumu periodā var būt lielāka vai mazāka salīdzinājumā ar sākotnēji ieguldīto summu. Tā rezultātā obligācijas var pārdot pirms atpirkšanas perioda, tomēr obligācijas cena ir atkarīga no tirgus situācijas, un otrreizējā tirgū obligācijas pārdošana var būt riskantāka salīdzinājumā ar tās uzglabāšanu līdz atpirkšanas periodam.

Likviditātes risks. Augsts jūtīgums – atkarīgs no obligāciju veida. Obligācijas, kuras tiek tirgotas biržās, ir mazāk pakļautas likviditātes riskam. Savukārt, obligācijas, kas netiek kotētas biržā un tiek tirgotas mazāk caurskatāmos tirgos, ir vairāk pakļautas likviditātes riskam. Likviditātes risks var radīt papildus izmaksas iegādājoties lielu obligāciju paketi.

Valūtas risks. Obligāciju valūtas riska ietekmes pakāpe ir atkarīga no atkarīgs no konkrētās obligācijas valūtas un bāzes portfeļa valūtas.

Procentu risks. Augsts jūtīgums – tieši ietekmē obligācijas vērtību.

Nosakot obligācijas tirgus cenu, būtiskā nozīme ir spēkā esošām procentu likmēm. Ja procentu likmes mainās, izmaiņu ietekme uz cenu ir atkarīga no obligācijas termiņa - jo ilgāks termiņš, jo lielāka ietekme (tas ir spēkā tikai tad, ja obligācijas procentu likme ir pozitīva).

Investīcijas fondu daļas

- investīciju fondu daļas ir investīciju fondu emitēto vērtspapīru veids, kas ataino fonda investīciju darbības veiksmīgumu un fondos iekļauto finanšu instrumentu cenu vai uzņēmumu – emitentu darbības dinamiku un rezultātus. Fonda aktīvus veido kolektīvo ieguldītāju līdzekļi.

Pastāv vairāku veidu investīciju fondu veidi, kas atšķiras pēc to darbības veida – atvērtie un slēgtie fondi, kotētie un nekotētie biržās, beztermiņa un ar noteiktu darbības termiņu utt.

Fondi var atšķirties arī pēc instrumentu veidiem, kuros fonds iegulda līdzekļus - akcijās, obligācijās, atvasināties finanšu instrumenti, nekustamie īpašumi, preču līgumi, termiņnoguldījumi u citi.

Visizplatītākais fondu veids ir eirofondi PVKIU (angl.val. – UCITS), kas tiek reģistrēti Eiropas Savienībā, ievērojot prasības, kas noteiktas Eiropas Parlamenta un Padomes 2014/91/ES (2014. gada 23. jūlijs), ar ko groza Direktīvu 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU) attiecībā uz depozitārija funkcijām, atlīdzības politikas nostādņēm un sankcijām, un jo īpaši, piemēram, pamatojoties uz Latvijas Republikas Alternatīvo ieguldījumu fondu un to pārvaldnieku likumu vai Igaunijas Republikas ieguldījumu fondu likumu. Attiecībā uz šādiem ieguldījumu fondiem ir noteiktas stingras prasības, kas skar ieguldījumu fonda stratēģiju un risku izkliedi.

Iegādājoties investīciju fonda daļas ir skaidri jāsaprot tā īpatnības un raksturojoši rādītāji. Fondu risku jūtīguma pakāpe ir atkarīga no investīciju fonda veida un no tā ieguldījumu stratēģijas, kā rezultātā riska pakāpe var būt no zemas līdz ļoti augstai.

Valūtu maiņas darījums (SPOT, TOM, TOD darījumi)

SPOT darījums ir valūtas maiņas darījums, ko veic Klients un Banka nodrošina norēķinus ne vēlāk kā līdz otrās darbadienas beigām pēc darījuma noslēgšanas, norēķins par darījumu TOM notiek ne vēlāk kā nākamās dienas beigās, bet norēķins par darījumu TOD notiek tekošās jeb darījuma noslēgšanas dienas laikā. Valūtas maiņas darījumi notiek ārpus biržas, slēdzot darījumus pa tiešo ar Banku.

Valūtas darījumi ar norēķinu datumu nākotnē (FORWARD darījumi)

Valūtas darījums ar norēķinu datumu nākotnē jeb FORWARD darījums ir vienošanās starp Klientu un Banku, saskaņā ar kuru puses vienojas noteiktā nākotnes datumā pirkt vai pārdot līgumā vai vienošanās noteikto valūtu un pēc noteikta valūtas maiņas kursa. Šāda darījuma noslēgšanai Klientam nepieciešams noguldīt Bankā drošības depozītu, kura apmērs ir atkarīgs no darījuma valūtām, , termiņa un summas. Gadījumā, ja notiek valūtu kursu svārstības, kas rada zaudējumus, drošības depozīts ir jāpapildina līdz noteiktam apjomam atkarībā no FORWARD darījuma summas un negatīvā valūtu pārvērtēšanas rezultāta.

Risku jūtīguma pakāpe:

Bankas kredītrisks. Vidējs jūtīgums – Bankas maksātnespējas gadījumā Klients riskē ar noguldīto nodrošinājuma depozītu un gadījumā, ja notiek valūtas kursu svārstības Klientam labvēlīgā virzienā – tas zaudē pārvērtēšanas rezultātā aprēķināto summas pieaugumu.

Valūtas risks. Augsts jūtīgums – valūtas risks ir atkarīgs no darījuma valūtas un darījuma termiņiem. Jo darījuma valūtas kursi biežāk mainās un jo garāks ir darījuma termiņš, jo lielāka riska pakāpe.

Valūtas SWAP darījumi

Valūtas SWAP darījumi sastāv no diviem vienlaicīgi noslēgtiem un saistītiem darījumiem – valūtas maiņas darījums SPOT (TOM, TOD) un vienlaicīgi noslēgta vienošanās par FORWARD darījumu par tām pašām valūtām tikai pretējā virzienā. Tādā veidā šāda darījuma veids ir pilnā mērā pakļauts abu veidu valūtas darījumu riskiem.

4. Vērtspapīru pārdošana ar atpakaļpirkumu (REPO darījumi)

REPO darījumi – tā ir pušu vienošanās, kurā Klients pārdod vērtspapīrus Bankai ar vienošanos par atpakaļpirkumu pēc noteikta laika un par noteiktu cenu. REPO darījumi var tikt uzskatīti par īstermiņa aizņēmumu pret vērtspapīru ķīlu, lai gan juridiski REPO darījums tiek noformēts kā pirkums un pārdevums, nevis aizdevums.

Darījuma objekts ir Klienta īpašumā esošie vērtspapīri. Gadījumā, ja vērtspapīru cena samazinās zemāk par atrunāto līmeni, Banka var pieprasīt no Klienta papildus nodrošinājumu konkrētam darījumam. Darījuma summa parasti būs mazāka par vērtspapīru tirgus vērtību (pārdošanas cena zemāka par tirgus cenu), lai gadījumā, ka notiek vērtspapīra tirgus cenas samazināšanās, nekavējoties nerastos papildus nodrošinājuma nepieciešamība Bankas procentu ienākumi par REPO darījumu tiek iekļauti vērtspapīru atpakaļpirkuma cenā no Bankas.

Risku jūtīguma pakāpe:

Bankas kredītrisks. Vidējs jūtīgums – Bankas maksātnespējas gadījumā Klients riskē ar vērtspapīru tekošo tirgus vērtību un vērtspapīru pārdošanas cenu Bankai.

Pārējie riski ir analogiski riskiem kas piemīt darījumiem ar Klienta īpašumā esošiem vērtspapīriem.
